

Hvorfor en ny utgave av *Med kjønnsperspektiv på norsk historie* i 2020?

Med kjønnsperspektiv på norsk historie gir et langt og grundig utsyn over norsk historie fra vikingtid til vår tid. Boka handler om omsorg og opplæring, om arbeid og kontroll, hvordan produksjonen foregikk og hvordan myndighetene søkte å styre innbyggerne. Det er en historie om kjønnsperspektiv på klasseforskjell og geografisk forskjeller i et land som nettopp innbyr til sammenligninger av by og land, sentrum og periferi – i et land der sentrum i lange tider lå utenfor landet.

Ny utgave kom i år fordi mye har skjedd, både i forskningen og i samfunnet, siden første utgave kom i 1999. 2020-utgaven er skrevet fra et nytt ståsted, for nye lesere. For nye generasjoner lesere blir husmortida stadig fjernere, og tida da kvinner knapt ble nominert på partienes lister er definitivt fortid som må forklares. Å lese historie om hvordan kjønn er brukt i maktspill, om hvor lang vei det er fra formelle rettigheter til reell likhet, viser hvilken treg materie kjønn er. Samtidig viser sammenligninger av norm og praksis at handlingsrommet kan ha vært større enn lov og regler tilsa. I et stadig mer flerkulturelt norsk samfunn har bevisstheten økt rundt hvordan kjønn spiller sammen med andre former for ulikhet.

Siden årtusenskiftet har også et rikt tilfang av ny forskning har gitt oss ny kunnskap og dermed sikrere funderte analyser. Boka tar utgangspunkt i nye undersøkelser, metoder og perspektiver, samtidig som tidligere og grunnleggende arbeider fortsatt har en vesentlig plass. For vikingtid og middelalder dreier det seg blant annet om naturvitenskapelige metoder med DNA-analyser som gir nytt grunnlag for alder- og kjønnsbestemmelse. For tidlig nytid har ny forskning bidratt til at det som tidligere syntes som det store spørsmålet nemlig spørsmålet om hvorfor kvinner ble utestengt fra laug og annen økonomisk virksomhet, heller er blitt spørsmålet om betydningen av menn og kvinners deltakelse i produksjon og omsorg, for folkevekst og ressursutnytting i et førindustrielt land under polarsirkelen.

Den største overgangen i kjønnshistorien er framveksten av industrisamfunnet fra slutten av 1700-tallet. De store moderniseringsprosessene ga ny dynamikk og raskere endringstakt i samfunnet, men også tydelige trekk av kontinuitet fra tidligere hundreår. Selv om husholdet ikke lenger er den sentrale produksjonsenheten, er det fortsatt et nært samspill og gjensidig påvirkning mellom hushold/familie og samfunnsøkonomi. Ny forskning gir grunnlag for presiseringer og mer spissede analyser. Handlekraftige kvinner bidro i på bred basis i moderniseringsprosessene gjennom økonomisk aktivitet, sosialt arbeid og organisasjonsliv. De skapte nye virksomheter og nye offentligheter som satte saker på den politiske dagsordenen fra 1800-tallet og framover. Samfunnsutviklingen og overganger ser annerledes ut når vi trekker inn dette.

Et kjønnsperspektiv er verken kvinner eller menns historie. Det er en sammenligning av forholdet mellom kvinner og menn, samt en diskusjon av hvilken betydning denne relasjonen har hatt i tilsynelatende kjønnsnøytrale historiske sammenhenger. Og nettopp fra et 2020-ståsted er det god grunn til å spørre hvordan kjønnsstrukturer endres og hvordan kjønn, men også kjønnsforskning påvirker samfunnet og samfunnsutviklingen.